

Prövning av vindkraft

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har den 2 april 2009 beslutat att bereda civilutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2008/09:146 Prövning av vindkraft.

Två motioner – 2008/09:MI8 av Sinikka Bohlin (s) och 2008/09:MI9 av Tina Ehn m.fl. (mp, s, v) – har väckts med anledning av propositionen.

Civilutskottet har beslutat att avge yttrande över propositionen samt motionerna i de delar som berör utskottets beredningsområde.

I samband med civilutskottets beredning av ärendet har företrädare för Svensk Vindenergi inför utskottet framfört synpunkter på propositionen.

Sammanfattning

Civilutskottet anser att regeringens förslag vad gäller de lagrum och frågor som berör utskottets beredningsområde bör tillstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet. Motion 2008/09:MI9 bör avstyrkas.

I en avvikande mening föreslår ledamöterna (s, v, mp) att motion 2008/09:MI9 tillstyrks.

Utskottets överväganden

Inledning

I propositionen har regeringen lämnat förslag till ändringar i plan- och bygglagen (1987:10), miljöbalken och ellagen (1997:857). Civilutskottet kan konstatera att de aktuella förslagen endast till viss del avser ändringar i lagrum som ligger inom civilutskottets beredningsområde. Det gäller förslagen om ändringar i plan- och bygglagen (PBL) samt i 4 kap. miljöbalken (MB).

Förslagen i övrigt avser lagrum som inte faller inom civilutskottets beredningsområde. Utskottet är emellertid berört även av vissa av dessa förslag såtillvida att den prövning i samband med uppförande av vindkraftverk som i dag sker enligt plan- och bygglagen till viss del avses bli ersatt med endast tillståndsprövning enligt miljöbalken. När det gäller andra förslag om ändringar i miljöbalken samt förslaget om ändring i ellagen föreligger inte denna koppling.

Med dessa utgångspunkter avstår utskottet helt från att i sitt yttrande ta upp vissa förslag i propositionen samt förslaget i motion 2008/09:MIJ8.

Civilutskottets yttrande är uppställt efter rubriceringen i den allmänna motiveringen i propositionen.

Allmänna överväganden om prövningen av vindkraft

En omfattande översyn av plan- och bygglagstiftningen pågår sedan ett antal år tillbaka. Denna översyn har redan lett till att flera förslag lagts fram för riksdagen. En proposition om plan- och byggprocesser m.m. har aviserats till senare i år. I översynen har ingått frågor om en viss samordning mellan plan- och bygglagen och miljöbalken. Frågan om en ändrad instansordning för mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen har varit föremål för särskilda överväganden.

En allmän inriktning för den hittillsvarande översynen har varit att uppnå en enklare, snabbare och tydligare plan- och byggprocess. I sådana överväganden bör givetvis även ingå att se över plan- och bygglagstiftningens samverkan med annan lagstiftning så att onödigt dubbelprövning m.m. kan undvikas. Detta är också bakgrunden för den särskilda översyn av prövningen av vindkraft som Miljöprocessutredningen har haft i uppdrag att genomföra och som lett fram till den nu aktuella propositionen. I fråga om vindkraften gör sig dessutom behovet av att underlätta en utbyggnad gällande, beroende på såväl nationella åtaganden som det kommande EGDirektivet om främjande av energi från förnybara källor.

Civilutskottet har vid flera tillfällen framhållit behovet av att den pågående översynen av plan- och bygglagstiftningen leder fram till förslag som kan medföra en snabbare och enklare plan- och byggprocess. Prövningen

vid uppförande av vindkraftverk, som hittills ofta skett enligt både miljöbalken och plan- och bygglagen, har ibland upplevts som tidskrävande och onödigt komplicerad. Utskottet ser därför positivt på det nu framlagda förslaget vars syfte är att förenkla prövningen samtidigt som kraven på en rättssäker och omsorgsfull prövning inte åsidosätts.

Tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk – Detaljplaner

Propositionen

Regeringens förslag till ändring i 5 kap. 1 § PBL innebär att kravet på detaljplan för vindkraftverk begränsas till de situationer då vindkraftverk ska uppföras inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar. Kravet på detaljplan ska gälla alla vindkraftverk som uppfyller kriterierna i 8 kap. 2 § första stycket 6 och oavsett om vindkraftverket undantas från bygglovsplikt enligt andra stycket i samma paragraf.

Motionen

I motionen 2008/09:MJ9 yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att det som anges i propositionen om att ”kravet på detaljplan också omfattar den situationen att flera olika fastighetsägare med angränsande markområden vill uppföra vindkraftverk” bör förtydligas. Enligt motionärerna kan detta tolkas som att detaljplaner kommer att krävas även då det inte är motiverat, t.ex. om markägorna är stora och vindkraftverken inte konkurrerar med varandra om vindresurser.

Utskottets ställningstagande

En grundläggande utgångspunkt i plan- och bygglagstiftningen är att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten, det s.k. kommunala planmonopolet. Kommunen kan genom bl.a. detaljplaneläggningen reglera förändringar av markanvändning och bebyggelse. Civilutskottet anser att det finns starka skäl att hävda detaljplaneinstrumentets ställning som ett viktigt medel för det kommunala inflytandet över dessa frågor.

Enligt nuvarande regler gäller under vissa förutsättningar ett krav på detaljplaneläggning för bygglovspliktiga vindkraftsanläggningar. Kommunen har på detta sätt försäkrats om ett starkt inflytande över frågor om vindkraftverkens lokalisering m.m. Samtidigt kan det konstateras att prövningen av vindkraftsanläggningar enligt såväl plan- och bygglagen som miljöbalken innebär en ordning som ibland är väl omständlig och tidskrävande. Enligt regeringens bedömning innebär denna ordning dessutom att de samhällliga intressen som gör sig gällande till stor del blir föremål för

en dubbelprövning. Regeringens förslag innebär därför att detaljplanekravet begränsas till att avse sådana områden inom vilka det råder stor efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar.

Regeringens förslag innebär således att detaljplanekravet visserligen begränsas men behålls i de situationer då behovet av en kommunal planläggning gör sig mest gällande, dvs. då det finns konkurrerande markanvändningsintressen. Som regeringen konstaterar finns inte alltid samma behov av att använda detaljplan när det exempelvis är fråga om att etablera vindkraftsanläggningar långt från tätbebyggelse. I sådana situationer kan en prövning enligt miljöbalken vara tillräcklig och det kommunala intresset kan komma till uttryck bl.a. genom kommunens möjlighet att föra talan i tillståndsärenden. I syfte att därutöver försäkra kommunerna ett fortsatt starkt inflytande över användningen av mark och vatten även i samband med vindkraftsetableringar som endast prövas enligt miljöbalken föreslår regeringen att prövningsmyndigheten endast får ge tillstånd till en anläggning när kommunen har tillstyrkt det. Utskottet återkommer nedan till frågan om kommunens roll i tillståndsprövningen.

Sammantaget anser civilutskottet att regeringens förslag om krav på detaljplanläggning innebär en lämplig avvägning vad avser tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk. Regeringens förslag i denna del bör således vinna riksdagens bifall.

Utskottet kan konstatera att motion 2008/09: MJ9 inte innehåller något förslag om att detaljplanekravet i 5 kap. 1 § PBL ska ges en annorlunda utformning än vad regeringen förordat. Däremot uttrycker motionärerna vissa farhågor över att en formulering om ”angränsande markområden” i regeringens allmänna motivering till förslaget kan leda till krav på detaljplanläggning även i situationer där en sådan inte är befogad eftersom det saknas konkurrerande intressen. Motionärerna föreslår därför att tillämpningen av den aktuella bestämmelsen senare blir föremål för en granskning och förtydligas. Utskottet återkommer nedan till frågan om behovet av utvärdering av de nya formerna för prövning av vindkraft.

Motionärernas farhågor gäller vad regeringen anfört om behovet av en detaljplanläggning då det finns konkurrerande markanvändningsanspråk. Regeringen anför i denna fråga bl.a. följande.

Det finns därför anledning att i dessa fall komplettera prövningen enligt miljöbalken med ett krav på detaljplan. Om vindkraftverk avses att anläggas i ett område där efterfrågan på mark för bebyggelse är stor, bör det därför fortfarande finnas ett krav på detaljplan. Kravet bör även gälla om det råder stor efterfrågan på mark för andra anläggningar. Därmed blir det tydligt att kravet på detaljplan också omfattar den situationen att flera olika fastighetsägare med angränsande markområden vill uppföra vindkraftverk.

Det av motionärerna uppmärksammade avsnittet i den allmänna motiveringen utgör således endast ett förtydligande gällande att stor efterfrågan på mark inom ett område ska föranleda detaljplanläggning även när denna efterfrågan avser andra anläggningar. Det framgår också klart av den före-

slagna lydelsen av 5 kap. 1 § andra stycket 2 att grundförutsättningen för en reglering genom detaljplan är att det är fråga om ett område där det råder stor efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar.

Civilutskottet anser således inte att det finns behov av det tillkännagivande som föreslås i motionen. Motion 2008/09:MJ9 yrkande 3 bör således avstyrkas.

Utskottet vill avslutningsvis vad gäller detaljplanekravet uppmärksamma miljö- och jordbruksutskottet på en närmast redaktionell fråga i regeringens förslag. I 5 kap. 1 § andra stycket 2 lagförslaget används formuleringen ”i ett område där det råder stor efterfrågan på mark”. I paragrafens nuvarande lydelse samt i den föreslagna lydelsen av första stycket 2 används däremot formuleringen ”inom ett område där det råder stor efterfrågan på mark”. I syfte att undvika eventuella oklarheter bör prepositionen *inom* användas i både första och andra stycket, vilket också föreslagits av Lagrådet.

Tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk – Bygglov

Propositionen

Regeringen föreslår att det för att uppföra ett vindkraftverk som omfattas av ett tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken inte ska krävas bygglov enligt plan- och bygglagen. Däremot ska det fortfarande finnas ett krav på byggnmälan.

När det gäller vindkraftverk som inte omfattas av tillstånd enligt miljöbalken föreslår regeringen att krav på bygglov införs för vindkraftverk som är högre än 20 meter och att den bygglovsplikt som beror på vindturbinens diameter ändras så att bygglovsplikten inträder när diametern är större än 3 meter.

Motionen

I motion 2008/09:MJ9 föreslås att den utvärdering som motionärerna föreslår av de nya formerna för prövning av vindkraft också ska belysa om möjligheten att ställa byggnadstekniska krav tillgodoses på ett adekvat sätt i den nya ordningen (yrkande 1, delvis).

Utskottets ställningstagande

Även i fråga om bygglovsprövningen och prövningen enligt miljöbalken vid uppförande av vindkraftverk anser regeringen att det kan föreligga en viss dubbelprövning. Regeringens överväganden i denna fråga utmynnar i bedömningen att det finns skäl att begränsa kraven på bygglov i syfte att underlätta utbyggnaden av vindkraften. Förslaget innebär således att bygglovsplikten tas bort i de fall vindkraftsanläggningen omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken.

Civilutskottet anser att de skäl som anförs i propositionen till den föreslagna begränsningen av bygglovsplikten bör godtas. Utskottet har inte heller i övrigt något att invända mot den föreslagna utformningen av det aktuella lagrummet (8 kap. 2 § PBL). Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka regeringens förslag i denna del.

Den fråga som uppmärksammas i motionen gäller om den föreslagna ändringen av bygglovsplikten kan påverka samhällets möjlighet att ställa byggnadstekniska krav på vindkraftverk. Civilutskottet vill i denna fråga först erinra om att bygglovsprövning inte omfattar de tekniska egenskapskrav som kan ställas med stöd av 3 kap. 3 § PBL samt 2 och 2 a §§ lagen (1984:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. De tekniska egenskapskraven hanteras i stället i ett separat kontroll- och tillsynssystem som inleds med en bygganmälan.

I propositionen har uppmärksammats att många remissinstanser ansett det vara oklart om en förändring i bygglovsplikten även påverkar bestämmelserna om bygganmälan. Regeringen föreslår av detta skäl en lagändring (9 kap. 2 § första stycket 2) som tydliggör att bygganmälan krävs för de åtgärder som *anges* i 8 kap. 2 § första stycket oavsett om bygglov inte krävs med anledning av att vindkraftverket omfattas av tillstånd enligt miljöbalken. Regeringen anger vidare att frågan om bygganmälan för vindkraftverk kommer att uppmärksammas i samband med den pågående beredningen av utredningsförslag om plan- och byggprocessen. En proposition i ärendet har tidigare i år aviserats till juni 2009.

Civilutskottet kan således konstatera att de av motionärerna framförda synpunkterna med anledning av förslaget om begränsad bygglovsplikt är väl tillgodosedda genom dels den föreslagna lagändringen, dels de nära förestående fortsatta övervägandena i samband med den pågående översynen av plan- och bygglagen. Motionen bör därför avstyrkas i denna del.

Kommunens roll i tillståndsprövningen

Propositionen

Regeringen föreslår att prövningsmyndigheten ska få ge tillstånd enligt miljöbalken till en anläggning för vindkraft endast om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det. Även utan en sådan tillstyrkan ska regeringen dock få tillåta en anläggning för vindkraft om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd.

Motionen

I motion 2008/09:MJ9 föreslås att riksdagen ändrar regeringens lagförslag (17 kap. 6 § MB) så att regeringen, även utan tillstyrkan från kommunen, får tillåta en anläggning för vindkraft om det från nationell synpunkt är

särskilt angeläget att verksamheten kommer till stånd. Som exempel på vad som bör betraktas som särskilt angeläget anges att ett område utpekats som varande av riksintresse för vindkraft (yrkande 4).

Vidare föreslås i motionen att kommunens roll vid vindkraftsetablering ska ses över i ett större sammanhang. Regeringen bör enligt motionärerna snarast utreda frågan och återkomma till riksdagen med förslag som underlättar vindkraftsetablering i Sverige (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Som civilutskottet ovan framhållit bör regeringens förslag i denna del ses sammantaget med de föreslagna inskränkningarna i tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk. Regeringen framhåller i den allmänna motiveringen att syftet med förslagen om ändrade krav på detaljplan och bygglov är att avskaffa onödig dubbelprövning – inte att minska kommunens inflytande i frågan om vilka ändamål som kommunens mark- och vattenområden är mest lämpade för.

Civilutskottets bedömning av den aktuella frågan utgår således från kopplingen till de ovan behandlade förändringarna i plan- och bygglagen. Sett i detta perspektiv anser utskottet att det är angeläget att kommunerna även fortsättningsvis ska kunna tillförsäkras ett stort inflytande över markanvändningen inom kommunen, också i de fall där prövningen av en vindkraftsanläggning endast är en miljöbalksprövning. Utskottet tar dock inte ställning till den föreslagna lösningen på det kommunala inflytandet i andra avseenden än det nu behandlade.

Utskottet kan vidare konstatera att motionärernas förslag i den aktuella delen är avsett att innebära en viss inskränkning av det kommunala inflytandet i förhållande till regeringens förslag. Det är dock oklart i vilken utsträckning som motionärerna anser att detta inflytande ska inskränkas. I motionen anges att regeringen även utan kommunens tillstyrkan ska kunna tillåta en verksamhet av det aktuella slaget om det är *särskilt* angeläget att denna kommer till stånd. Motionärerna ger visserligen ett exempel på vad som skulle kunna vara särskilt angeläget, men framhåller att en ytterligare precisering erfordras.

Civilutskottet anser inte att kommunens roll i tillståndsprövningen bör begränsas i förhållande till regeringsförslaget. Utifrån civilutskottets bedömningsgrunder bör således regeringsförslaget i den aktuella delen tillstyrkas och det motstående förslaget i motion 2008/09:MJ9 yrkande 4 avstyrkas.

När det gäller motionsförslaget om en ny utredning av kommunens roll vid vindkraftsetablering vill civilutskottet erinra om att denna fråga givetvis ingått i Miljöprocessutredningens överväganden i frågorna om prövning av vindkraft. Vidare har frågan ägnats stor uppmärksamhet under remissbehandlingen av utredningsbetänkandet (SOU 2008:86). Det är också remissinstansernas synpunkter som bildat utgångspunkt för regeringens överväganden och förslag om kommunens roll i tillståndsprövningen av vindkraftverk. Enligt civilutskottets uppfattning har riksdagen nu till-

ställt ett tillräckligt beslutsunderlag. Något behov av att omgående inleda en särskild utredning av den aktuella frågan kan därför inte anses föreligga. Civilutskottet anser således att 2008/09:MJ9 yrkande 5 bör avstyrkas.

Riksintresset för obruten kust

Propositionen

Regeringen föreslår att det nuvarande förbudet i 4 kap. 3 § MB mot att uppföra vindkraftverk över en viss storlek på Öland tas bort.

För de kustområden och skärgårdar i övrigt som anges i bestämmelsen kvarstår ett förbud. Genom en ändring i 17 kap. 4 a § 7 MB föreslås emellertid förbudet gälla de anläggningar för vindkraft som är tillståndspliktiga enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § MB.

Motionen

I motion 2008/09:MJ9 föreslås att villkoret för att ta bort storleksgränsen för vindkraftverk på Öland ska vara att kravet på tillstånd enligt miljöbalken omfattar de anläggningar som avses i 17 kap. 4 a § 7 MB (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Regeringen hänvisar som ett av skälen för förslaget avseende vindkraft på Öland till det lokala intresset av att få uppföra fler vindkraftverk utan de restriktioner som följer av 4 kap. 3 § MB. Vidare framhåller regeringen att det redan har skett en förhållandevis stor utbyggnad av vindkraften på Öland och att de nuvarande reglerna kan utgöra ett hinder för en från hushållningssynpunkt lämplig utbyggnad av vindkraft på Öland.

Civilutskottet anser att de skäl som anförts av regeringen för att Öland ska undantas från bestämmelsen i 4 kap. 3 § MB när det gäller uppförande av vindkraftverk bör godtas. Enligt motionen bör emellertid ett borttagande av den aktuella gränsen kopplas till ett villkor med innebörden – som utskottet förstår förslaget – att gruppstationer för vindkraft enligt vad som anges i nuvarande lydelse av 17 kap. 4 a § 7 MB ska vara tillståndspliktiga på Öland.

Civilutskottet kan inte finna att det föreligger några skäl för en sådan särreglering av vindkraften på Öland som föreslås i motionen. Utskottet anser således att regeringens förslag bör tillstyrkas i aktuell del och att motion 2008/09:MJ9 yrkande 6 bör avstyrkas.

I fråga om vad som bör gälla för vindkraft inom andra delar av obruten kust än Öland anför regeringen bl.a. följande.

Avgränsningen av vilka vindkraftsanläggningar som omfattas av bestämmelsen om obruten kust bör vara densamma som avgränsningen av vilka anläggningar som omfattas av bestämmelserna om regeringens tillåtlighetsprövning, dvs. de anläggningar som omfattas av tillståndsplikt enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken.

Civilutskottet har inte några invändningar mot den föreslagna ordningen.

Utvärdering av de nya formerna för prövning av vindkraft

Motionen

I motion 2008/09:MJ9 föreslås att det genomförs en utvärdering av erfarenheterna av de nya formerna för prövning av vindkraft med en kontrollstation 2013 då resultatet senast ska redovisas för riksdagen tillsammans med eventuella förslag om förbättringar (yrkande 1). Motionärerna anser att regeringen bl.a. bör utreda konsekvenserna av ändringarna för miljöorganisationernas delaktighet och talerätt. Vidare bör de nya villkoren för krav på detaljplan respektive bygglov utvärderas.

Utskottets ställningstagande

Det får närmast anses självklart att beslut om förändrad lagstiftning inom ett centralt område efter en tid föranleder någon form av uppföljning eller utvärdering. När det gäller de för civilutskottet centrala frågorna om plan- och bygglagstiftningens tillämpning i det nu aktuella sammanhanget kan dessa komma att beröras redan i samband med beredningen av den aviserade propositionen om plan- och byggprocesser. Som framgått ovan har regeringen aviserat att frågan om bygganmälan för vindkraftverk kommer att uppmärksammas i det pågående beredningsarbetet. Det får förutsättas att även de frågor som successivt kan komma att aktualiseras efter en tids lagtillämpning ges uppmärksamhet i lämpligt sammanhang. Utskottet är däremot inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande om att riksdagen förordar just den av motionärerna föreslagna tidplanen för en utvärdering.

Civilutskottet anser således att motion 2008/09:MJ9 yrkande 1 bör avstyrkas.

Uppdrag åt Försvarsmakten

Motionen

I motion 2008/09:MJ9 föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att se över möjligheterna att främja en utbyggnad av vindkraften (yrkande 2). Motionärerna anser att Försvarsmaktens agerande hittills har varit ett av de största hindren vid prövning av vindkraft.

Utskottets ställningstagande

Civilutskottet vill i den aktualiserade frågan framhålla att Försvarsmakten under flera år haft ett mål uppställt i sitt regleringsbrev som innebär att man ska delta i samrådsprocessen för vindkraftsärenden så att lämpliga lokaliseringar tidigt kan identifieras. Regeringen har också ställt upp åter-

rapporteringskrav på Försvarmakten i detta hänseende. Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2009 (Fö2006/2663/EPS) gäller att Försvarmakten ska redovisa dels hur myndigheten har deltagit i beredningsprocessen för vind- och vågkraftsärenden, dels de åtgärder myndigheten har vidtagit inom ramen för beredningsprocessen för att bidra till att nå det nationella planeringsmålet för vindkraft.

Utifrån de aspekter som civilutskottet har att anlägga på frågan föreligger inte behov av något ytterligare uppdrag åt Försvarmakten. Utskottet anser således att motion 2008/09:MI9 yrkande 2 bör avstyrkas.

Stockholm den 29 april 2009

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Christine Jönsson (m), Gunnar Sandberg (s), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s).

Avvikande mening

Prövning av vindkraft (s, v, mp)

Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Christina Oskarsson (s), Gunnar Sandberg (s), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s) anför:

Inledning

Vi anser det mycket angeläget att underlätta utbyggnaden av vindkraft. Inriktningen måste vara att vindkraftsproducerad el inom en snar framtid ska kunna tillgodose en betydande del av samhällets elbehov. Detta är en förutsättning för avvecklingen av kärnkraften och kan på sikt även bidra till minskade koldioxidutsläpp i andra länder.

Mot denna bakgrund ser vi positivt på regeringens ambition att förenkla prövningen av vindkraft. De lösningar som regeringen föreslår bör också i huvudsak kunna antas av riksdagen. Förslagen har emellertid i vissa delar fått en mindre lämplig utformning och flera frågor är inte tillräckligt utredda. Vi anser att civilutskottet i sitt yttrande borde ha ställt sig bakom vad som anförts i dessa frågor i motion 2008/09:MIJ9 (mp, s, v).

Vi redogör nedan för de frågor där vårt ställningstagande avviker från utskottsmajoritetens.

Tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk – Detaljplaner

Det har i samband med en uppvaktning av civilutskottet i detta ärende framförts att skrivningen i propositionen om att ”kravet på detaljplan också omfattar den situationen att flera olika fastighetsägare med angränsande markområden vill uppföra vindkraftverk” kan leda till en ej avsedd lagtillämpning. Enligt vindkraftsintressenterna finns det en uppenbar risk för att regeringens ställningstagande i denna fråga kommer att tolkas som att det krävs en detaljplan även i flera fall där det inte är motiverat, t.ex. om markägorna är stora och vindkraftverken inte konkurrerar med varandra om vindresurser. Motsvarande farhågor förs också fram i motion 2008/09:MIJ9.

Vi tar inte ställning till om den bestämmelse som regeringen föreslår verkligen kan ges den förmodade innebörden i samband med en prövning av detaljplanekravet vid vindkraftsetableringar. Det är emellertid uppenbart att ett förtydligande behöver göras i samband med riksdagsbehandlingen så att inte utbyggnaden av vindkraft försvåras eller fördröjs i onödan. I en utvärdering av de nya formerna för prövning av vindkraft bör ingå att följa upp om någon oklarhet om detaljplanekravets innebörd därefter kvarstår.

Tillämpningen av plan- och bygglagen vid uppförande av vindkraftverk – Bygglov

Regeringens förslag innebär att kravet på bygglov för vindkraftverk helt tas bort om verket omfattas av tillstånd enligt miljöbalken. Vid remissbehandling av det tidigare utredningsförslaget i frågan påpekade många remissinstanser att en förändring av bygglovsplikten även kan påverka kommunens möjlighet till insyn i hur byggherren uppfyller de tekniska egenskapskrav som finns uppställda i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

I propositionen föreslås ett klargörande i den aktuella frågan. Vi anser emellertid att det finns skäl att i utvärderingen av de nya formerna för prövning av vindkraft belysa om samhällets möjligheter till insyn i byggprocessen påverkats negativt genom den nya ordningen.

Kommunens roll i tillståndsprövningen

Den allmänna utgångspunkten för förslagen i propositionen är en ambition att förenkla prövningen av vindkraft och därigenom påskynda en utbyggnad. I ett avseende anser vi emellertid att de föreslagna lagändringarna riskerar att snarare få ett motsatt utfall. Det gäller regeringens förslag om en ny möjlighet till ett kommunalt veto, som helt kan hindra vindkraftsutbyggnad i en kommun med en negativ inställning i frågan.

Vi anser givetvis att det finns ett berättigat krav på ett kommunalt inflytande över markanvändningen i den egna kommunen även vad gäller etableringen av vindkraftsanläggningar. I dag tillgodoses detta inflytande bl.a. genom det kommunala planmonopol som följer av plan- och bygglagen. Med ett kommunalt veto enligt regeringens förslag finns det emellertid risk för att en strukturerad prövning enligt plan- och bygglagen byts ut mot ett mer otydligt, oberäkneligt och ostrukturerat beslutsfattande i landets kommunfullmäktigeförsamlingar. Risken är stor att kommunledningar med negativ inställning till vindkraft förhåller sig passiva i tillståndsärenden enligt miljöbalken, och på så sätt förhindrar ett avgörande i dessa ärenden.

Mot denna bakgrund föreslår vi en lagändring som ökar möjligheten att i vissa fall kringgå en kommun som inte tillstyrker ett uppförande av en vindkraftsanläggning och på så sätt förhindrar en fullständig tillståndsprövning enligt miljöbalken. Regeringen förslag innebär att en vindkraftsetablering bör kunna tillåtas trots kommunalt motstånd om det föreligger *synnerliga skäl*. Vi anser att detta bör justeras så att regeringen kan tillåta vindkraftsetablering redan om det föreligger *särskilda skäl*. Ett sådant skäl bör vara att området utpekats som varande av riksintresse för vindkraft.

Vi anser att miljö- och jordbruksutskottet bör lägga fram ett förslag för riksdagen om ändring i 17 kap. 6 § MB med följande innebörd. Lydelsen i 17 kap. 6 § tredje stycket 2 i regeringens förslag ändras till ”en verksamhet som anges i 4 a § 6, 8 och 9”. En ny punkt 3 fogas till tredje stycket

som lyder ”Om det från nationell synpunkt är särskilt angeläget att verksamheten kommer till stånd, får regeringen trots det som sägs i första och andra styckena, tillåta en verksamhet som anges i 4 a § 7.”

Vidare anser vi att de nya formerna för prövning av vindkraft bör föranleda att kommunens roll vid vindkraftsetablering ses över i ett större sammanhang. Vi kan konstatera att den nya ordningen för prövning i det aktuella avseendet innebär att vindkraften särbehandlas i förhållande till andra energislag. Regeringen bör därför snarast utreda frågan och återkomma till riksdagen med förslag som de facto underlättar vindkraftsetableringen i Sverige. En utgångspunkt för denna utredning bör vara att kommunerna ska garanteras ett starkt kommunalt inflytande på processen vid en vindkraftsetablering, men inte ges en vetorätt som är omöjlig att överklaga.

Riksintresset för obruten kust

Regeringens förslag om att ta bort förbudet att uppföra vindkraftverk över en viss storlek på Öland kan leda till viss påverkan på fågellivet. Vi anser att kunskapen om vindkraftens påverkan på det hela taget behöver förbättras.

Även ur andra aspekter finns det anledning att noga följa hur Ölands känsliga miljö påverkas av en utbyggd vindkraft. Vi anser därför att ett borttagande av Öland från de kustområden som omfattas av särskilda bestämmelser för vindkraftsetableringar enligt 4 kap. 3 § MB bör kopplas till ett införande av regler som garanterar att en erforderlig miljöprövning kommer till stånd för de vindkraftverk som nu blir tillåtliga. De nya reglerna bör tillförsäkra att en tillståndsprövning enligt miljöbalken alltid krävs för anläggningar som är större än de som hittills fått byggas på Öland.

Vad gäller andra delar av de obrutna kustområdena som skyddas enligt miljöbalkens kapitel 4 innebär de föreslagna lagändringarna att avgränsningen av tillåtliga vindkraftverk ska göras av regeringen genom förordning i stället för som i dag, av riksdagen genom lag (se förslaget till lag om ändring i miljöbalken 4 kap. 3 § andra stycket och 17 kap. 4 a § första stycket punkt 7). Med de villkor som för närvarande anges i den aktuella förordningen blir det praktiska utfallet av de föreslagna ändringarna att betydligt större vindkraftverk än hittills kommer att kunna uppföras i dessa områden. Dessa vindkraftverk kan dessutom uppföras utan tillståndsprövning enligt miljöbalken. Denna konsekvens framgår inte klart av propositionen utan har av civilutskottet uppmärksamats i ett sent skede av beredningen av ärendet. Vi anser att miljö- och jordbruksutskottet bör ägna frågan om regleringen av vindkraftsutbyggnaden på den obrutna kusten särskild uppmärksamhet i den fortsatta beredningen.

Utvärdering av de nya formerna för prövning av vindkraft

Som redan framgått ovan anser vi att en utvärdering av de nya formerna för prövning av vindkraft bör komma till stånd. Denna utvärdering bör leda fram till en kontrollstation år 2013, då resultatet senast bör redovisas för riksdagen.

I utvärderingen bör utfallet av den borttagna dubbelprövningen enligt plan- och bygglagen och miljöbalken granskas utifrån flera olika utgångspunkter. En grundläggande fråga är givetvis om utbyggnaden av vindkraften verkligen har underlättats på det avsedda sättet. Det är också mycket angeläget att belysa om det nya regelsystemet har fått konsekvenser för människors och organisationers talerätt och möjlighet till delaktighet i beslutsfattandet. Det gäller inte minst miljöorganisationernas möjlighet att vara delaktiga i processen.

Den föreslagna utvärderingen av erfarenheterna av vindkraftsprövning bör genomföras i ett vidare perspektiv som tar sin utgångspunkt i Århuskonventionens krav om delaktighet och talerätt i miljöfrågor. Det är också nödvändigt att beakta den praxis som utvecklats och utvärdera om systemet fungerat i praktiken.

Utvärderingen bör resultera i att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till förbättringar om det uppdragas brister i det nya prövningsystemet.

Uppdrag åt Försvarsmakten

Försvarsmaktens agerande har länge varit ett av de största hindren vid prövning av vindkraft. Även om man under de senaste åren inte har intagit en lika negativ attityd i samband med vindkraftsetableringar så får försvarsintresset fortfarande ofta inta en särställning som inte kan ifrågasättas eller prövas objektivt.

Vi anser därför att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att delta mer aktivt i arbetet med att underlätta en utbyggnad av vindkraften. Man bör engagera sig i olika vindkraftsprojekt i ett så tidigt skede och på ett så konstruktivt sätt som möjligt. Försvarsmakten bör också i betydligt större utsträckning motivera sina ställningstaganden i samband med tillståndsprövningar. Om man avstyrker tillkomsten av ett vindkraftverk i ett visst läge eller med en viss utformning bör man aktivt medverka till att hitta alternativa lösningar på etableringen.

Ställningstagande

Vi anser att miljö- och jordbruksutskottet med bifall till motion 2008/09: MJ9 yrkandena 1–6 bör föreslå riksdagen att anta den i motionen föreslagna lagändringen samt tillkännage för regeringen vad vi ovan i övrigt anför.